

A könnyek és a szentek

Egy fönnmarradt történet szerint Dionüszosz Zagreusz, a Széttépett mosolyából keletkeztek az olümposzi istenek, könnyeiből pedig, melyeket hullatott, az emberek. A látványokon, a tereken, az arányokon, a repedéseken, a faleveleken, a kormokon, a szórványos sarakon, a látszatokon, az illékonyyságon könnyek csillognak. Ki az a személy, aki a könnyeket látja, a könnyeken néz keresztül, ki ez a szórakozott, milyen az a nemlét, amitől homályos a látás.

A keresztény szentek minden alkalmat megragadnak a sírásra, ellentétben azokkal, akiket a könnyek ölelnek, nem engednek el, akiket önmaguk előtt is váratlanul látogat meg a sírás. De a szentek a végtelen terek látványa előtt, a borzalmak színe előtt sírnak. A félig leeresztett, lankadt szemhéjuk mögött a szívükkel látnak. Ez a fajta látás a fájdalommal kezdődik, vagy a fájdalom a látással, az ég pedig rombolással. Tudnánk-e bármit az égről, ha semmit sem tudnánk a romlásról? Elrugaszkodnak, eltépik magukat a földről az ég felé, a magasságokba. Isten gátat emel, megakadályozza, hogy fönt az ég bárki birtoka lehessen. Az ég senki érdeme, a Senkié. A személyes ebben a felfogásban önmegszüntetés előtti kegyelem és korlátozás.

Hullott-e akár egyetlen könnyük is a földre? – kérdezi Emil Cioran **A könnyek és a szentek és A bomlás rövid története** című könyvek szerzője. A könnyek fölfelé szállnak, végigfolynak az Úr arcán, hogy meg ne rémüljön, s el ne árasszon bennünket a sírás tengerével. Azok, akiknek nem adatott meg a szentség kegyelme, a szentek nyomában könnyekkel nedvesítik be a talpukat.

A szentség az örökkévalóság betegsége, az örület vírusa, melyet Isten jelenléte enyhít és igazol.

Cioran fönntartja a látszatot, melyről nem lehet tudni, birtokunk vagy álmunk. Fosztva, távolítva, kétségbe vonva vele foglalkozik. A kételkedés célja az én. Az én meghatározása a neuraszténiára támaszkodik s ennek formáira, a kínra, az undorra és a lélek sötétségére. A normalitás, a ráció a szenvedés tudomásulvételét jelenti itt, az örület pedig fölfokozottságot. A téboly az, ami mozgatja a mindenséget, az Úr zavara. Az örület a paroxizmusig erőltetett bomlás. Az élet szenvedélye a rothadás. Az ezekben mutatkozó fölösleg ugyanolyan lényegű, mint a bomlás maga, innen a szentek beleomlása Istenbe, amittől Istennek túlon túl igaza van. Egyszerűen zárul körbe a létük, a terek szélén Isten várja őket, és ők átveszik a remegést. A szentek nem hagynak nyomot. Mindig másnak kell végigjárni, ami a teljes hiábavalóság. A világ rengésében, megmozdulásaiban, hirtelen és megszállottan tartó szerkezetében egyedül a hiábavalóság látszik.

Emil Cioran a normalitást választja, a testén áthullámzó bomlás érintését. A szkepszis belsejéből tovább élteti a szkepszist magát, azt a nemlétet, a nemlétnek azt a formáját, akik vagyunk. A lélek itt lent sötét, rothad, de mert nincs, igazából nincs, a nincs kényszerű súlyát hordja. A mondatai egyensúlyán, az indulatmenetei kifutásán kénytelen heliocentriskusság rajzolódik ki. A bomlás rövid történetének értelmi világossága abban áll, ahogy a jelenségeket, melyekhez hozzáér a kétely, már-már a múltba helyezi, miközben a jelenben tartja, hogy megismerje őket. Ebben az irányultság-

ban nem tudja a fájdalom mértékét, nem ismeri a kialakuló fájdalmat, csak az alapvetőt.

A költők följárnak, fönn járnak az égből. Cioran az elragadtatottságukat, a bomlottságukat, a zavarukat, az izgalmut, a békétlenségüket, az izgatottságukat, a féktelenségüket irigylő tőlük. A költő szökevény, de nem az egzisztencia, hanem a belevesztés szökevénye. A költőknél a véglegesség, a pontos tettek látszanak. Nem az a halál – az igazi – amit hálnak. Lefékeződnak, eldobannak onnan, abból a pontból. Költő és költészet különbségét ez okozza. Túlzás és komédiasság, amit tesznek, az indulat olyan fölöslege, melyet alig érnek el a szavak. Az égi mozgás, az égi imperializmus során belehalnak, de nem Istenbe. Az övéké az egyetlen tett. Minden egyéb cselekvés birtokolhatatlan, eloldódik, elszabadul, a kételkedés szemében igazolhatatlanul. A tettek sokaságában egyedül ez oldódik föl – kis híján – magában. Mindig van, mert halálos. A szeretet leginkább egy mozdulat, amely meglátszik.

Az irodalom élni segít, de csak annyira, amennyire nem végleges a halál, mely benne foglaltatik. Élni segít, nem abban az értelemben, mintha élni természetes lenne, és az élet kiteljesedéséhez járulna hozzá. Azt az életet segíti előre, amely a halállal terhes, és a nemlét nála jobb. Nem megszületni segíti, csak tartani. Segíti a tartásban. Tart, és még nem robban szét. A világgal semmit sem lehet kezdeni.

A költő, az eltérített vágyak értője, végigéli a pusztulást. A költők megszólíthatatlansága minden ember megszólíthatatlanságát jelenti. A költők fölviszik az égből a szenvedést.

A szív üregei, úgy látszik, természeti állandók. A szívben belül ürességek vannak, amelyek kinti öröket kívánnak. Az örömet a belső távolságok túlbecsülésének következménye. A szív tágabbra csap, kicsap magából, távolabbra csap, mint lehetne. „Milyen könnyű szív szerinti istennek hinni magunkat, és milyen nehéz istennek lenni a szellem szerint!” –

mondja Cioran. A költők túllépik a szívükben a távolságot, de nem akkora túlzottsággal, mint a szentek. Nem semmisítik meg, csak fönntartják a szív kiterjedéseit. A szív terei ugyanis az ég terei. „A jelenlétükben (a költőkében) a test erőre kap, majd ellanyhul és bomlani kezd. Mert a költő a megsemmisülés mozgatóereje, rejtett kór, és igen komoly, bár csodálatos módon határozatlan veszély a vörös vérsejtekre nézve. A tereiben élni? – annyit jelent ez, mint érezni, hogy gyöngül a vérünk, a paradicsomi vérszegénység állapotára sóvárogni, és az ereinkben neszező könnyekre fűlelni...”

Az irodalom nem helyek kérdése elsősorban, az égben nincs másik ég. Emil Cioran a fájdalmat és a kételyt helyezi közel egymáshoz. Nem létezik okatlan szenvedés, mert minden oktatlan (semminek sincs oka, indoka). A művészet a hiábavalóság kétségbevonása, a soha ki nem fejtett székszis fölött húzódó tér.

Újvidék

Utasi Csilla